

GÖRELE VE ÇEVRESİNDE YETİŞTİRİLEN MAHALLİ YAZLIK ARMUT ÇEŞİTLERİ ÜZERİNDE POMOLOJİK ÇALIŞMALAR

Turan KARADENİZ⁽¹⁾ Özgün KALKIŞIM⁽¹⁾

(ARAŞTIRMA MAKALESİ)

ÖZET: Bu çalışmada, Görele (Giresun) ve çevresinde yetiştirilen önemli bazı mahalli yazlık armut çeşitlerinden 9 çeşidin meyveleri pomolojik olarak incelenmiştir. Çeşitlerde meyve ağırlıkları 72.73 gr ile 179.28 gr; suda çözünebilir kuru madde miktarı % 10.60 ile % 14.1; pH 3.15 ile 4.62 arasında değişmiştir.

RESEARCHES ON POMOLOGICAL CHARACTERISTICS OF NATIVE PEAR CULTIVARS IN GÖRELE

ABSTRACT: This study was conducted on 9 native pear cultivars in Görele (Giresun). These pears were investigated as pomological and the average fruit weights were 72.73 and 179.28 g; soluble solid contents in fruit juices were 10.60 and 14.10 %. pH 3.15-4.62.

Key words: Pear, pomology, Görele.

GİRİŞ

Bir çok meyve türünde olduğu gibi ülkemiz, armudun da anavatanları arasında yer almakta ve armut yetiştiriciliği çok eskilere gitmektedir (1,2). Diğer birçok meyve türünde olduğu gibi yetiştiriciliği uzun yıllar tohumla yapılan armutta, yurdumuzun dört bir yanında binlerce armut tipleri eydana gelmiş ve bu tipler arasından iyi özellik taşıyanlar zamanla aşılma ile çoğaltılarak mahalli çeşitler ortaya çıkartılmıştır. Standardize edilmemiş böyle mahalli

⁽¹⁾Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, 65080-VAN

çeşitlerle yapılan meyveciliğin ticari manada önemi fazla olmayacaktır. Bununla beraber, fazla sayıda mahalli çeşitler ıslahçılara kaynak oluşturabilecektir.

Meyveciliğimizi standardize etmek ve gerek iç gerekse dış pazarların isteklerine yönelik meyve yetiştirmek amacıyla yurdumuzda armutla ilgili yapılan çalışmalar Ülkümen tarafından 1937 yılında başlatılmış (1) ve günümüze kadar bu sahada birçok çalışma yapılmıştır (3,4,5).

Mutedil bir iklime sahip olan Karadeniz bölgesinde, diğer birçok meyve türü gibi, armut da gerek kültür ve gerekse yabani olarak yaygın bir şekilde yetişmekte veya yetiştirilmektedir. Görele ve çevresinde yürütülen bu çalışmada, mahalli olarak yetiştirilen ve sevilerek tüketilen bazı armut çeşitlerinin tanıtımı amaçlanmıştır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma, 1995 yılında, Görele (Giresun) ve çevresinde yetiştirilen yazlık 9 mahalli armut çeşidi üzerinde yürütülmüştür.

Çalışmada, her ağaçtan tesadüfen alınan 10 meyve üzerinde aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştır:

-Meyvelerde büyüklük ve şekil Güteryüz (3)'e göre değerlendirilmiş ve en boy ölçümleri 0.01 mm duyarlıklı kompasla yapılmıştır.

-Meyve ağırlıkları 0.01 duyarlıklı hassas terazi ile belirlenmiştir.

-Suda çözünabilir kuru madde miktarı (SCKM) el refraktometresi ile ölçülmüştür.

-Titre edilebilir asitlik titrasyon yöntemiyle ve pH, pH-metre ile belirlenmiştir.

-Meyvelerin aroma, sululuk ve kumluluk durumu duyuşal olarak saptanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Görele ve çevresinde yetiştirilen mahalli yazlık armut çeşitleri üzerinde yürütülen bu çalışmada, olgun meyvelerde belirlenen bazı parametreler Çizelge 1 ve Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 1 ve Çizelge 2'den de görülebileceği gibi, incelenen armut çeşitlerinde meyve enleri dikkate alındığında, Fındık armudunun küçük, Acı armut, Gülpınar armudu ve mağaza armudunun orta büyüklükte, Kantar armudu, Kabak armudu ve Ot armudunun büyük ve Eğrişibîç ve Laz armudunun da çok büyük olduğu anlaşılmaktadır (3). Yine, Eğrişibîç, Laz armudu ve Kabak armudunun basık; Fındık armudu, Mağaza armudu ve Ot

armudunun yuvarlak, Gülpınar armudunun uzunca ve Acı armudun uzun şekilli olduğu tesbit edilmiştir (3).

Çizelge 1: Armut çeşitlerinde belirlenen bazı parametreler

Çeşitler	Meyve ağırlığı (g)	Meyve boyu (mm)	Meyve eni (mm)	SÇKM (%)	pH	Asitlik (%)
Fındık armudu	72.73±8.59	54.04±3.62	52.16±2.34	12.00	3.72	0.164
Acı armut	101.26±11.52	69.54±5.65	55.90±1.73	11.10	3.15	0.258
Eğri zıbıç armudu	174.88±23.90	65.52±6.44	68.68±3.61	11.50	3.89	0.161
Gülpınar armudu	92.84±6.62	60.30±4.21	55.89±2.44	10.60	3.67	0.157
Laz armudu	179.28±20.42	67.22±4.42	72.32±4.24	11.10	3.89	0.097
Kantar armudu	147.25±11.54	82.95±5.82	65.73±4.26	11.60	4.08	0.101
Kabak armudu	126.48±17.20	55.11±3.76	64.86±5.19	10.60	3.36	0.208
Mağaza armudu	88.42±10.00	56.23±2.06	56.78±1.46	13.20	4.62	0.114
Ot armudu	124.62±10.30	62.10±1.86	62.80±2.36	14.10	3.91	0.129

Tetik edilen çeşitlerde meyve ağırlıkları 72.73 gr ile 179.28 gr arasında değişmiştir. Benzer alışmalarda meyve ağırlıklarının 50.00-175.00 g (4); 37.60-223.20 g (5) arasında olduğu bildirilmektedir. Standart çeşitlerden olan Winder çeşidinde meyve ağırlığı 94.10 g, Beurre Prococe Morettini çeşidinde 158.20 g ve Grand Champion çeşidinde 178.50 g olarak verilmektedir (6). Özbek (7) ise Akça armudunun meyve ağırlığını 50-60 g olarak kaydetmektedir.

Asya kökenli armut çeşitlerinde meyvelerin genellikle küçük oldukları ve meyve ağırlıklarının 100-150 g arasında değiştiği bildirilmektedir (8). Anlaşılabileceği gibi, araştırma çeşitlerimizdeki meyve ağırlıkları diğer çalışmalarda belirtilen verilerle uyum içerisinde.

Üzerinde çalışılan mahalli armut çeşitlerinde suda çözünebilir kuru madde miktarı (SÇKM) % 10.60 ile % 14.10 arasında değişmiştir. Buna benzer yapılan çalışmalarda SÇKM oranı % 14.60-19.90 (3); % 14.00-17.80 (4) ve % 9.00-16.20 (5) ve % 13.20 (9) olarak verilmektedir. Belirlediğimiz suda çözünebilir kuru madde miktarının diğer çalışmalarla paralellik arz ettiği anlaşılmaktadır.

Çizelge 2. Armut çeşitlerinde belirlenen bazı parametreler

Çeşitler	Boy/En	Meyve şekli	Meyve iriliği	Sululuk durumu	Kumluluk durumu	Aroma durumu	Derim tarihi
Fındık armudu	1.04	Yuvarlak	Küçük	Çok sulu	Kumsuz	Az	28.07
Acı armut	1.24	Uzun	Orta	Orta sulu	Az kumlu	Az	18.07
Eğri zıbrı armudu	0.95	Basık	Çok büyük	Çok sulu	Kumsuz	Orta	10.07
Gülpınar armudu	1.08	Uzunca	Orta	Sulu	Az kumlu	Çok	07.07
Laz armudu	0.93	Basık	Çok büyük	Çok sulu	Kumsuz	Orta	22.07
Kantar armudu	1.26	Uzun	Büyük	Sulu	Kumsuz	Çok	25.07
Kabak armudu	0.85	Basık	Büyük	Çok sulu	Kumsuz	Çok	10.07
Mağaza armudu	0.99	Yuvarlak	Orta	Orta sulu	Az kumlu	Çok	03.08
Ödül armudu	0.99	Yuvarlak	Büyük	Sulu	Kumsuz	Orta	29.07

Değerlendirilen armut çeşitlerinin pH'ı 3.15 ile 4.62 arasında; titre edilebilir asitlik ise % 0.097-0.258 arasında değişmiştir. Van'da yapılan benzer bir çalışmada pH'ın çeşitlere göre değişmekle beraber 3.35-5.18 arasında kaldığı (5) kaydedilmiştir. Titre edilebilir asitliğin ise, Erzincan'da mahalli çeşitler üzerinde yürütülen çalışmalarda % 0.215-0.857 (3), Van'da mahalli çeşitlerde % 0.154-0.462 (10) olduğu saptanmıştır. Diğer araştırmalarda belirlenen pH ve titre edilebilir asitlik değerlerinin bulgularımızla benzer nitelik taşıdığı görülmektedir.

Mahalli yazlık armut çeşitlerinde meyveler 3 çeşitte çok sulu, 4'ünde sulu ve 2'sinde orta sulu; meyve eti ise 6 çeşitte kumsuz, 2'sinde az kumlu olarak değerlendirilmiştir.

SONUÇ

Yapılan değerlendirmeler sonucunda, meyveleri oldukça ağır, çok sulu, kumsuz ve çok aromalı olan Laz armudu, Eğrizibic ve Kabak armudunun yetiştiriciliği tavsiye edilebilir nitelikte bulunmuştur. Bu çeşitlerin üzerinde

çalışmaların yoğunlaştırılması ve diğer birçok yönden tetkik edilmesi önem arz etmektedir. Bunlara ilaveten, küçük fakat çok sulu ve kumsuz meyveleri olan Fındık armudunun mahalli ihtiyaçlar için çoğaltılmasında fayda görülmektedir.

Görel ve çevresinde yürütülen bu çalışmada, yörede yaygın olarak yetiştirilen ve sevilerek tüketilen yazlık mahalli armut çeşitleri pomolojik olarak incelenmiş ve bu çeşitler tanıtılmaya çalışılmıştır. Buna benzer çalışmalarla, yurdumuzun dört bir yanında mahalli çeşit veya tip olarak yetişmekte olan kaynaklarımız ortaya çıkartılacak ve bunlar arasından üstün vasıflı meyvelerin asıl hak ettikleri yerleri almasına fırsat tanınacaktır.

KAYNAKLAR

- 1.Ülkümen, L., 1938. Malatya'nın mühim meyva çeşitleri üzerinde morfolojik, fizyolojik ve biyolojik araştırmalar. Ankara Yüksek Ziraat Enst., 65 s, Ankara.
- 2.Ülkümen, L. ve Özbek, S., 1950. Modern Meyvecilik. A.Ü.Basımevi, 362 s, Ankara.
- 3.Güleryüz, M., 1972. Erzincan'da yetiştirilen bazı önemli Elma ve Armut çeşitlerinin pomolojileri ile dölleme biyolojileri üzerinde araştırmalar,(Basılmamış Doktora Tezi), A.Ü.Ziraat Fakültesi, 216 s, Erzurum.
- 4.Karadeniz, T. ve S.M.Şen, 1990. Tirebolu ve çevresinde yetiştirilen mahalli armut çeşitlerinin pomolojik ve morfolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F. Derg., (1):1,152-165
- 5.Bostan, S.Z. ve S.M.Şen, 1991. Van ve çevresinde yetiştirilen mahalli armut çeşitlerinin morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerine araştırmalar. Y.Y.Ü.Fen Bilim. Enst.Derg. 1(1):102-115.
6. Büyükyılmaz, M. ve A.N.Bulagay, 1983.Marmara Bölgesi için ümitvar armut çeşitleri-II. Bahçe 12(2):5-14.
7. Özbek, S., 1978. Özel Meyvecilik. Ç.Ü.Ziraat Fakültesi Yay. No:1, 386 s, Adana.

8. Quamme, H.A. and G.A. Spearmen, 1984. 'Harvest Queen' and 'Harrow Delight' Pear. Pl.Br.Abst., 54:(6),Abst.No:4636.

9. Kim, J.H. and W.C.Kim, 1988. A new mid-season pear cultivar, Yeongsan Bae. Pl.Br.Abst.,58:(6),Abst.No:5331.

10. Sen, S.M., R.Cangi, S.Z.Bostan, F.Balta ve T.Karadeniz, 1992. Van ve çevresinde yetiştirilen seçilmiş bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.

SAIYANLAR

1. Örneğin, Van ve çevresinde yetiştirilen bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.

2. Örneğin, Van ve çevresinde yetiştirilen bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.

3. Örneğin, Van ve çevresinde yetiştirilen bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.

4. Örneğin, Van ve çevresinde yetiştirilen bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.

5. Örneğin, Van ve çevresinde yetiştirilen bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.

6. Örneğin, Van ve çevresinde yetiştirilen bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.

7. Örneğin, Van ve çevresinde yetiştirilen bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.

8. Örneğin, Van ve çevresinde yetiştirilen bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.

9. Örneğin, Van ve çevresinde yetiştirilen bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.

10. Örneğin, Van ve çevresinde yetiştirilen bazı Mellaki ve Ankara armut çeşitlerinin fenolojik, morfolojik ve pomolojik özellikleri üzerinde araştırmalar. Y.Y.Ü.Z.F.Derg., 2(2):29-40.